

ДО ІСТОРІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

УДК 629.76.(477)Конюхов(091)

ВНЕСОК АКАДЕМІКА НАН УКРАЇНИ С. М. КОНЮХОВА У СТВОРЕННЯ РАКЕТНО-КОСМІЧНОЇ ТЕХНІКИ

Войтюк О. С.

(ДУ «Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України»)

Стаття присвячена реконструкції наукової біографії академіка НАН України С.М. Конюхова. Описано його науково-організаційну діяльність як визначного вченого, конструктора та педагога, Генерального конструктора-Генерального директора Державного конструкторського бюро «Південне» в 1991 – 2010 рр.

Ключові слова: історія ракетно-космічної техніки в Україні, С. М. Конюхов, Генеральний конструктор, ракетно-космічна техніка, НАН України, КБ «Південне».

Історичний досвід діяльності та результати вітчизняних вчених важливо використати при утвердженні України в світовому науково-технологічному просторі. Особливо це стосується наукомістких та високотехнологічних сфер, зокрема, ракетно-космічної галузі, яка формує економічну потужність, обороноздатність та національну безпеку держави. Завдяки створенню стратегічних ракетних комплексів СРСР був забезпечений паритет із Заходом у галузі ракетно-ядерної зброї, вони стали потужним фактором стримування та привели згодом до досягнення міжнародних домовленостей про обмеження стратегічних озброєнь, а потім до їх кардинального взаємного скорочення [1, с. 67].

Це зумовлює необхідність дослідження історії розвитку даної сфери, внеску в неї вітчизняної науки взагалі, і Національної академії наук України зокрема, а також історичної біографістики їх діячів. Одним з фундаторів ракетно-космічної галузі України є визначний вчений та конструктор, академік НАН України Станіслав Миколайович Конюхов, під керівництвом або за безпосередньої участі якого створе-

на низка ракетних комплексів та космічних апаратів.

С. М. Конюхов працював у КБ «Південне» (нині Державне підприємство «Конструкторське бюро «Південне» ім. М. К. Янгеля») понад 50 років, з них майже 20 років (з 1991 по 2010 рр.) очолював підприємство на посаді Генерального конструктора-Генерального директора. В 2001 р. Кабінетом Міністрів України йому були надані повноваження Генерального конструктора зі створення космічних систем та бойових ракетних комплексів в Україні [2].

Діяльності вченого та конструктора присвячено незначну кількість праць: науково-інформаційне видання НАН України з серії «Бібліографія учених України» (2007); монографія до 75-річчя під загальною редакцією О. В. Дегтярьова, яка містить нарис життя та діяльності науковця, інтерв'ю, взяті у нього та спогади колег (2012); фотоальбом «Доля моя – КБ «Південне» (2017). Це також документальний відеофільм «Місія Генерального конструктора», підготовлений до

ДО СТОРІЧЧЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

його 80-річчя (2017), спогади колег і сучасників, надруковані у наукових виданнях та матеріалах конференцій [1, 3-19, 21-25]. Проте в українській історіографії науки і техніки відсутнє комплексне дослідження проектно-конструкторської, науково-організаційної, громадської діяльності та творчого простору вченого.

Станіслав Миколайович Конюхов народився 12 квітня 1937 р. у с. Бекренєво Лезького району Вологодської області РРФСР. Його батько у різні роки працював військовим юристом у Вологді, Харкові, Києві, Дніпропетровську. Навесні 1954 р. Станіслав закінчив середню школу із золотою медаллю та вступив на перший курс Московського вищого технічного училища ім. Баумана. Проте через труднощі з житлом забрав документи, і повернувшись додому, подав їх на фізико-технічний факультет Дніпропетровського університету, що готував кадри для оборонної промисловості.

Влітку 1959 р. С. М. Конюхов успішно захистив дипломний проект «Ракета для морського підводного старту», одержав диплом інженера-механіка за спеціальністю «Виробництво безпілотних літальних апаратів» та розпочав трудову діяльність в ОКБ-586 (яке з 1954 р. мало наступні назви: п/с 203, п/с В-2289, Конструкторське бюро «Південне», Державне конструкторське бюро «Південне» ім. М. К. Янгеля) [1, с. 8].

З КБ «Південне», де вчений пройшов шлях від інженера до Генерального конструктора-Генерального директора, пов'язана вся його творча біографія. С. М. Конюхов працював на посадах інженера, провідного інженера (1959-1962), старшого інженера групи провідних підприємств, провідного конструктора виробів підприємства (1962-1964), керівника відділу підприємства (1964-1974), керівника відділення-заступника Головного конструктора конструкторського бюро КБ «Південне» (1974-1978), керівника відді-

лення-заступника керівника комплексу КБ «Південне» (1978-1984), керівника та Головного конструктора КБ «Південне» (1984-1986), першого заступника Генерального конструктора НВО «Південне», першого заступника керівника КБ «Південне» (1986-1990), в.о. керівника КБ «Південне» (1990-1991), Генерального конструктора-Генерального директора КБ «Південне» (1991-2010) [20].

С. М. Конюхов здійснив значний внесок у розробку та створення декількох поколінь стратегічних ракетних комплексів, ракет-носіїв і космічних апаратів, розроблених у КБ «Південне». Станіслав Миколайович прийшов працювати в ОКБ-586 3 вересня 1959 р. у відділ 10 (завідувач – В. Ф. Уткін), де приєднався до створення бойових ракетних комплексів першого покоління під керівництвом М. К. Янгеля. С. М. Конюхов бере участь у роботах з балістичних ракет середньої дальності Р-14 (8К65), Р-14У (8К65У) та першої міжконтинентальної ракети Р-16 (8К64).

Його наполеглива праця та прагнення глибокого осмислення поставлених завдань привернула увагу керівництва, й в липні 1961 р. він був призначений провідним інженером відділу 10, в лютому 1962 р. – старшим інженером в групі провідних конструкторів (щодо ракети Р-14) під керівництвом М. І. Галася. У травні 1963 р. М. К. Янгель рекомендував Станіслава Миколайовича на посаду в.о. провідного конструктора ракети-носія Р-56 (8К68), яка розроблялась в ОКБ-586 у рамках радянської місячної програми.

У липні 1964 р. С. М. Конюхова призначають начальником відділу 21 (науково-технічної інформації), який забезпечував проектно-конструкторські й випробувальні підрозділи ОКБ-586 відомостями про передові досягнення вітчизняної і зарубіжної науки й техніки, в 1965 р. відділ 21 одержав статус Головного відділу науково-технічної інформації у ракет-

ДО ІСТОРІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

но-космічній галузі країни. Його аналітико-інформаційні розробки широко використовували суміжні організації. У липні 1966 р. С. М. Конюхов був призначений начальником відділу надійності в структурі комплексу 1. Під його керівництвом були розроблені нормативно-технічні та організаційні документи, які склали наукову базу прогнозування та гарантування надійності розробок, відпрацювання та експлуатації нових виробів, галузевих і державних стандартів.

У березні 1970 р. Станіслав Миколайович обійняв посаду керівника об'єднаного проектно-конструкторського відділу, відповідального за розробку ракетних комплексів і забезпечення надійності. Ключовим завданням підрозділу було визначення вигляду бойових ракетних комплексів Р-36М, МР-УР100 і схеми старту ракет 15А14 і 15А15, що були необхідними для розробки транспортно-пускових контейнерів для ракети із застосуванням мінометного старту. При відпрацюванні мінометного старту було проведено широкомасштабні наземні випробування, технічним керівником яких призначили С. М. Конюхова. Вчений займався й теоретичними роботами, результатом чого стало присудження йому у вересні 1970 р. (за рішенням вченої ради КБ «Південне») наукового ступеня кандидата технічних наук.

З січня 1974 р. по липень 1978 р. С. М. Конюхов працював керівником відділення 21 як заступник Головного конструктора КБ2 КБ «Південне» (до складу відділення входили відділи з розробки бойових блоків, головних частин, обладнання, що знімається, закупорювання). Вміння системно організувати роботу підрозділів, знаходити узгоджені з усіма співвиконавцями рішення, створювати у колективі творчу атмосферу взаємодії і відповідальності дозволило Станіславу Миколайовичу виконати основне завдання відділу – забезпечення відпрацювання різноманітного бойового оснащення для

стратегічних ракетних комплексів третього покоління Р-36М ПТТХ і МР-УР100 ПТТХ (з поліпшеними тактико-технічними характеристиками) з ракетами 15А18 і 15А16 відповідно.

Улітку 1978 р. С. М. Конюхова було переведено з КБ-2 на посаду заступника керівника комплексу 1 Ю. О. Сметаніна та водночас призначено начальником сформованого у структурі комплексу 1 відділення 10. У цей час під керівництвом С. М. Конюхова та Ю. О. Сметаніна здійснювалась розробка ескізних проектів для новітніх бойових ракетних комплексів четвертого покоління РК Р-36М2 «Воевода» з рідинною ракетою 15А18М (SS-18, «Сатана») і РТ-23 ПТТХ «Молодець» (SS-24, «Скальпель») із твердопаливними ракетами 15Ж60 шахтного базування і 15Ж61 на залізничній пусковій установці, які виготовлялися як основа стратегічних ядерних сил СРСР для підтримання військового паритету з США.

У грудні 1984 р. В. Ф. Уткін призначає С. М. Конюхова начальником відділу і Головним конструктором КБ-3 (проектно-конструкторський підрозділ КБ «Південне» розробки космічних апаратів). За час роботи на цій посаді під керівництвом вченого було створено ракети-носії «Циклон» та «Зеніт», космічні апарати типу АУОС, «Океан», «Цілина» та серії «Космос», «Інтеркосмос», був розроблений космічний ракетний комплекс «Зеніт». За безпосередньої участі С. М. Конюхова здійснено цикл робіт зі створення та впровадження комплексу автоматизованої обробки та формування командно-програмної інформації управління автоматичними космічними апаратами. Він був співавтором багатьох нових науково-технічних рішень, використаних у конструкціях низки космічних апаратів наукового, військового та народногосподарського призначення, що дозволили вперше у вітчизняній та світовій практиці реалізувати режим комплексного спостереження.

ДО ІСТОРІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

У грудні 1986 р. С. М. Конюхов обійняв посаду першого заступника керівника КБ «Південне» - першого заступника Генерального конструктора НВО «Південне», до складу якого увійшли КБ «Південне», ВО «Південний машинобудівний завод» і Дніпропетровський філіал Науково-дослідного інституту технічної механіки (під керівництвом В. Ф. Уткіна). У квітні 1987 р. рішенням Вищої атестаційної комісії при Раді Міністрів СРСР вченому присуджено науковий ступінь доктора технічних наук. У січні 1991 р. після призначення В. Ф. Уткіна директором головного у ракетобудівній галузі СРСР Центрального науково-дослідного інституту машинобудування С. М. Конюхов став Генеральним конструктором КБ «Південне», у березні 1991 р. – керівником КБ «Південне».

Після розпаду СРСР підприємства ракетобудування, розташовані на території України, опинилися без замовлень щодо розробки бойових та інших ракетних комплексів військового призначення, та водночас без державного фінансування основних замовлень. В умовах переходу країни до ринкової економіки у С. М. Конюхова виникла необхідність в збереженні науково-технічного і виробничого потенціалу КБ «Південне» та його подальшого раціонального використання.

Опинившись перед проблемами пошуку нових напрямків роботи, Станіслав Миколайович, завдяки своїм організаторським здібностям та діловій активності, зміг розробити ефективну стратегію виробничої діяльності підприємства, яка базувалась на традиційних роботах в галузі ракетно-космічної техніки, пропозиціях щодо ревізії наявного потенціалу українського оборонного комплексу, оцінюванні можливостей створення сучасних зразків ракетного та космічного озброєння для Збройних сил України, конверсійних програмах.

С. М. Конюхов організував роботу кооперації українських підприємств

на чолі з КБ «Південне» з ряду проектно-конструкторських розробок перспективних систем ракетно-реактивного озброєння. У результаті проведених досліджень були сформульовані пропозиції щодо створення таких зразків озброєння, як мобільні оперативно-тактичні комплекси для Сухопутних військ, зенітні ракетні комплекси різного класу, включаючи переносний зенітний комплекс на базі дистанційно керованих апаратів, реактивні системи залпового вогню різної дальності та багато інших бойових систем. Надалі було розроблено чимало проектів космічних систем військового призначення, проведено в ініціативному порядку роботи зі створення мобільних засобів геодезичного забезпечення для Сухопутних військ і підвищення живучості гарматних стволів для танків і артилерії [7, с. 51].

Успішними наукомісткими конверсійними проектами, завдяки яким КБ «Південне» під керівництвом С. М. Конюхова зуміло вижити, були зернозбиральні комбайни, устаткування для теплоенергетики, вітроенергетичні установки, пасажирські тролейбуси та автобуси. Постійну увагу Станіслав Миколайович приділяв участі фахівців і вчених підприємства в проектах Українського науково-технологічного центру, що дозволило забезпечити широку участь співробітників КБ «Південне», раніше зайнятих у створенні ракетної техніки, в конверсійних проектах.

Незважаючи на фінансово-економічні труднощі, КБ «Південне», очолюване С. М. Конюховим, ефективно розширює існуючі й налагоджує нові міжнародні зв'язки з провідними світовими фірмами космічної галузі США, Бразилії, Китаю, Росії, Білорусі, Казахстану, Європейським космічним агентством. С. М. Конюхов зазначав: «У нових умовах головним напрямком реалізації та подальшого розвитку свого унікального науково-технічного, технологічного та виробничого потенціалу підприємство виб-

ДО ІСТОРІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

рало міжнародне співробітництво в галузі космічної діяльності» [21]. «Комерційний космос – це великий торговий центр Всесвіту, й тільки той відчує тут себе господарем, хто створить найбільш конкурентоспроможну продукцію», – підкреслював він [22].

КБ «Південне» брало участь у виконанні робіт для супутників «Океан» і «Коронас-Ф». Одним із перших та унікальних міжнародних проєктів у космічній сфері, у якому КБ «Південне» було основним учасником, став проєкт «Морський старт». Багато в чому успішній реалізації всієї програми сприяли науково-технічні й організаційні рішення С. М. Конюхова у найскладніші моменти створення цього принципово нового ракетно-космічного комплексу.

У листопаді 1993 р. було підписано угоду між фірмами «Boeing» (США), «Aker Kværner» (Норвегія), НВО «Энергия» (Росія), КБ «Південне» і ВО «Південний машинобудівний завод» про створення космічного ракетного комплексу (КРК) морського базування. У травні 1995 р. КБ «Південне» і ВО «Південний машинобудівний завод» стали учасниками міжнародного договору з реалізації проєкту «Морський старт». Фірми чотирьох держав організували компанію Sea Launch («Морський старт») для реалізації довгострокової програми комерційних пусків ракет космічного призначення (РКП) «Зеніт-3SL».

З ініціативи С. М. Конюхова у грудні 1999 р. було створене спільне російсько-українське підприємство «Міжнародні космічні послуги» для координації і керування програмою «Наземний старт» з використанням РКП «Зеніт-3SLБ». На початку 1997 р. КБ «Південне» запропонувало проєкт космічного ракетного комплексу «Дніпро» на основі МБР 15А18 («Сатана»), яка мала високі енергетичні можливості, точність виведення та надійність. Для цього було засновано Міжнародну космічну компанію «Космотрас».

Під час керівництва С. М. Конюхова було вирішено багато проєктно-конструкторських й організаційно-технічних питань за темою «Циклон-4» на базі існуючих РН сімейства «Циклон». У грудні 2002 р. КБ «Південне» після проведення проєктних робіт із модернізації маршового рідинного двигуна РД-861 (розробленого в КБ «Південне» для третього ступеня ракети-носія «Циклон-4») та успішного проведення його вогневого випробування, перемогло в міжнародному тендері на створення двигуна для ступеня розведення європейської РН «Вега».

У травні 2007 р. С. М. Конюхов підписав контракт з компанією «Orbital Sciences» (США) про участь КБ «Південне» з кооперацією українських підприємств у розробці основної конструкції першого ступеня РН «Антарес», а також окремих бортових систем, контрольно-перевірної і наземної апаратури. Станіслав Миколайович приділяв значну увагу створенню космічних апаратів, вважаючи це другим за значенням напрямком діяльності підприємства. Слід вказати на виготовлення та запуск першого українського штучного супутника Землі «Січ-1» та його модернізованого варіанту – «Січ-1М», а також виготовлення та запуск ряду КА нового покоління – мікосупутників на базі розроблених мікосупутникових платформ МС-1, МС-2 і МС-3 (першим КА серії «Мікрон» став космічний апарат МС-1-ТК). Це дозволило розпочати реалізацію подальших проєктів створення КА «Січ-2» (МС-2-8) і комерційного єгипетського штучного супутника Землі «EgyptSat-1».

За період керівництва Станіславом Миколайовичем Конструкторським бюро «Південне» ракетами-носіями розробки КБ «Південне» з чотирьох зарубіжних космодромів було здійснено 94 пуски та виведено на навколосемні орбіти понад 200 космічних апаратів різних країн. На базі КБ «Південне» було створено Ракетно-

ДО ЄТОРІЧЧЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

космічний навчально-дослідний центр (РКНДЦ), до якого увійшли філії кафедр Дніпропетровського державного університету та Державного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут».

До складу РКНДЦ увійшла аспірантура, де під керівництвом С. М. Конюхова його учнями було захищено кандидатські та докторські дисертації. У 1988 р. Станіслав Миколайович Конюхов був введений до складу Спеціалізованої ради Дніпропетровського університету по захисту кандидатських та докторських дисертацій, а з 1995 р. він за сумісництвом завідував кафедрою № 408 проектування літальних апаратів Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут». Він також за сумісництвом завідував кафедрою системного проектування виробів машинобудування Інституту підвищення кваліфікації Міністерства загального машинобудування СРСР (з 1987 по 1992 рр.), у липні 1991 р. йому було присвоєно наукове звання професора. Вчений був введений до експертної ради Вищої атестаційної комісії України (1991) та Міжгалузевої науково-технічної ради з космічних досліджень РАН (1991). У листопаді 1992 р. С. М. Конюхов був обраний академіком Академії наук України по відділенню механіки.

Станіславу Миколайовичу Конюхову вдалося об'єднати зусилля багатьох академічних інститутів для плідного співробітництва в розвитку ракетно-космічної галузі України та для вирішення актуальних завдань ракетно-космічної техніки. Були налагоджені ділові зв'язки з вченими США, країн Європейського Союзу, Японії, Індії, РФ та інших країн. КБ «Південне» було прийнято у Міжнародну федерацію астронавтики (IAF), вчені України брали активну участь у діяльності Міжнародної академії астронавтики (МАН). Донині вчені з різних академічних інститутів НАНУ співпрацюють з

фахівцями КБ «Південне» не тільки в наукових космічних дослідженнях і розробках для космічної техніки, а й у створенні бойових ракет для потреб оборони держави, зокрема в удосконаленні сучасних оперативних ракетних комплексів і зенітних ракетних комплексів.

Особливу увагу С. М. Конюхов приділяв виявленню, розвитку та підтримці талановитої молоді, залученню її до науково-дослідницької діяльності, підготовці гідного покоління спеціалістів у галузі вивчення й дослідження космічної техніки. Сам Станіслав Миколайович наголошував: «Наше спільне завдання в сьогоднішній важкий час і в перспективі – зберегти для України високі технології, фундаментальну та прикладну науку, інженерно-наукові кадри – все те, що створено працею кількох поколінь і є ознакою цивілізованої держави» [7, с. 58].

Формування майбутніх досвідчених фахівців С. М. Конюхов пропонував починати з професійної орієнтації школярів із подальшим отриманням ними фахової освіти у спеціалізованих професійних та вищих навчальних закладах і подальшим їх працевлаштуванням на підприємства ракетно-космічної галузі. Результатом цієї ініціативи стала співпраця освітян, провідних вчених та фахівців промисловості низки провідних навчальних закладів та підприємств ракетобудування, якими стали, зокрема: Національний центр аерокосмічної освіти молоді України ім. О. М. Макарова, Дніпровський національний університет ім. Олеса Гончара та створених на його базі коледжів, Державний аерокосмічний університет ім. М. Є Жуковського «Харківський авіаційний інститут», Державне підприємство «Конструкторське бюро «Південне» ім. М. К. Янгеля», Державне підприємство «Виробниче об'єднання Південний машинобудівний завод ім. А. М. Макарова».

Ректор ДНУ, професор М. В. Поляков на презентації книги

ДО ІСТОРІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

«Фізтех-59. Втілене покликання», присвяченої пам'яті С. М. Конюхова, зауважив: «Багато славних сторінок історії університету фізично-технічного факультету пов'язані з ім'ям і діяльністю Станіслава Миколайовича Конюхова, який, працюючи Генеральним конструктором КБ «Південне», намагався досягти високого рівня теоретичної і практичної підготовки працівників через створення певного ланцюжка: студенти фізтеху, отримуючи необхідні теоретичні знання під час лекцій, мали змогу отримати практичний досвід під час практики на Південмаші, а для працівників Південмашу, які мали практичні знання, навпаки, за ініціативи С.М. Конюхова, організовувалися курси теоретичної підготовки» [23].

У липні 1999 р. С. М. Конюхов відроджує діяльність Ради молодих фахівців ДКБ «Південне» – організації, яка об'єднує молодь у віці до 33 років і основними завданнями якої були мобілізація творчої активності молодих фахівців і науковців для успішного виконання виробничих завдань, підвищення кваліфікації молодих фахівців, сприяння в поліпшенні умов праці, вирішенні соціально-побутових, виробничих і житлових проблем молоді, організація спортивних і культурно-масових заходів. Станіслав Миколайович розумів, що це дає шанс активній і творчій молоді виявити здібності не саме на підприємстві, одержати цінний практичний досвід організаційної роботи, відчутти відповідальність за виконання не тільки своєї роботи, а й роботи колективу [16, с. 20].

Учні та колеги знали Станіслава Миколайовича Конюхова як справжнього лідера з професійними якостями керівника, видатного вченого та конструктора, дипломата, ентузіаста та патріота ракетної техніки, оптиміста, безмежного життєлюбця, відкритого та високо порядного людину.

Президент НАН України Б. С. Патон зауважив: «Достойний учень і послідовник своїх видатних

попередників – академіків К. Янгеля і В. Ф. Уткіна – Станіслав Миколайович Конюхов надавав особливого значення творчим зв'язкам КБ «Південне» з Національною академією наук України» [7, с. 116]. В.о. Генерального конструктора КБ «Південне», доктор технічних наук, професор М. І. Галась в своєму відгуку писав: «Для Конюхова С. М. як інженера, дослідника, вченого, Генерального конструктора характерні прогресивна спрямованість на пошук оригінальних і ефективних технічних рішень, вміння згуртувати колективи наукових конструкторських підрозділів і суміжних організацій на їх розробку, планувати і здійснювати складні експериментальні дослідження, постійна співпраця з академічними інститутами» [20, с. 22]. Вчений секретар, кандидат технічних наук КБ «Південне» А. К. Мимріков зазначав: «Наукові роботи Конюхова становлять самостійний і оригінальний напрямок в проектуванні і конструюванні літальних апаратів. Ним створена наукова школа: 6 його учнів захистили кандидатські і 5 – докторські дисертації» [20, с. 27].

С. М. Конюхов мав вітчизняне та світове наукове визнання – був академіком НАН України (1992), Нью-Йоркської академії (1996), Міжнародної академії астронавтики (1997) та її віце-президентом (2005 - 2011), Лауреатом Державної премії СРСР (1977), премії НАН України ім. М.К.Янгеля (1991), Державної премії України (2001), Золотої медалі ім. академіка В.Ф.Уткіна (2002), премії Уряду РФ (2005); дійсним членом Академії інженерних наук України (1991), Міжнародної інженерної академії (1992), іноземним членом Академії космонавтики імені К. Є. Ціолковського (1994). Він – Заслужений машинобудівник України (1993), Почесний громадянин Дніпропетровська (2011), володар іменних премій, орденів та медалей СРСР та України. Проте сам Станіслав Миколайович вважав, що «...не нагороди визначають результати роботи.

ДО ІСТОРІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

Краща нагорода – це робота, яку я роблю. Це, я вважаю, найкраща нагорода. Робота, якій присвятив усе своє життя. Це дійсно збіглося з моїми бажаннями, які в юності ще десь у мене народилися. Ось, я вважаю, найкраща нагорода – робота, яку мені довірили, яку довірила країна» [24].

В пам'ять про С. М. Конюхова Міжнародна академія астронавтики та КБ «Південне» заснували ювілейну іменну нагрудну медаль «80 років С. М. Конюхову». Серед відзначених медаллю – провідні фахівці та ветерани КБ «Південне», фахівці різних сфер, які співпрацювали з С. М. Конюховим по науковим, виробничим та іншим питанням [25].

Своїми науковими працями, що містять монографії, статті, звіти, ескізи, проекти, авторські свідоцтва та патенти, С. М. Конюхов здійснив значний внесок у розвиток ракетно-космічної галузі України. Більшість з них присвячені дослідженням статис-

тичної та динамічної стійкості, раціональних способів забезпечення просторової орієнтації, механіки взаємодії твердих тіл з перешкодами при гіперзвукових швидкостях, працездатності конструкцій при швидкісному переході з повітряного середовища в більш щільне, забезпеченню надійності і оптимального планування і підвищення ефективності в умовах протидії [20, с. 23].

Враховуючи значний внесок вченого у створення стратегічних ракетних комплексів та космічних апаратів, необхідно провести всебічне історичне дослідження життєвого шляху, науково-технічної, науково-організаційної, освітньої, просвітницької та громадської діяльності С. М. Конюхова; виокремити чинники його становлення як вченого; провести аналіз творчої спадщини С. М. Конюхова за основними напрямками його наукової діяльності та окреслити подальший розвиток запропонованих вченим ідей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Призваны временем. От противостояния к международному сотрудничеству. – 1-е изд. / под общ. ред. С. Н. Конюхова. – Д.: АРТ – ПРЕСС, 2004. – 768 с.
2. Про затвердження Положення про генерального конструктора із створення техніки для потреб оборони та безпеки держави: постанова Кабінету Міністрів України від 23 квітня 2001 року №392 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 17. – С. 152.
3. Уткин. Звезды Генерального конструктора / Под общей редакцией А. В. Дегтярева. – Днепропетровск: АРТ – ПРЕСС, 2013. – 672 с.
4. Михаил Янгель. Воспоминания о первом Главном конструкторе КБ «Южное» / Под ред. С. Н. Конюхова. – Д.: ГКБ «Южное», 2006. – 275 с.
5. Ракеты и космические аппараты Конструкторского бюро «Южное» / Под ред. С. Н. Конюхова. – Днепропетровск: ГКБ «Южное» им. М. К. Янгеля, 2000. – 240 с.
6. Станислав Николаевич Конюхов. – К.: Наук. думка, 2007. – 88 с. (Библиограф. ученых Украины)
7. Конюхов. К 75-летию со дня рождения / Под общей редакцией А. В. Дегтярева. – Д.: АРТ – ПРЕСС, 2012. – 256 с.
8. Конюхов: «Судьба моя – КБ «Южное». Фотоальбом к 80-летию со дня рождения академика НАН Украины, Генерального конструктора С. Н. Конюхова / Под общ. ред. А. В. Дегтярева. – К.: Спейс Информ, 2017. – 352 с.
9. Місія Генерального конструктора. [Електронний ресурс] // YouTube: [веб-сайт]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=5swarNdCo9o>
10. Горбулін В. П., Шевцов А. І. Генеральний конструктор ракетно-космічної техніки України (до 80 – річчя від дня народження академіка НАН України С. М. Конюхова) // Вісник НАН України. – 2017. – № 4. – С. 83-87.
11. Дегтярев А. В. Рожденный в День космонавтики (о С. Н. Конюхове) // газета «2000». – 2012. – № 15. – С. В1–В2.
12. Мітрахов М. О. Видатні діячі ракетно-космічної України. – К.: «Спейс-Інформ», 2015. – 172 с.

ДО ІСТОРІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

13. Розвиток ракетно-космічної техніки в Україні: Підручник / Ф. П. Санін, С. О. Джур, Л. Д. Кучма, В. В. Хуторний. – Д.: АРТ – ПРЕС, 2002. – 402 с.
14. Сокол Г. И. Воспоминания о Генеральном конструкторе КБ «Южное» С. Н. Конюхов // Матер. VII наук. читань «Дніпровська орбіта – 2012»: зб. доповідей. – Д.: НЦАОМ, 2012. – С. 88–93.
15. «Секретний» підрозділ галузі: Нариси історії фізико-технічного інституту Дніпропетровського національного університету / Савчук В. С., Санін Ф. П., Яценко В. Я., Кавун М. Е., Портнов А. В. – Д.: Вид-во Дніпропетров. ун-ту, 2001. – 376 с.
16. Андрусенко Р. В., Селифонов І. П., Семененко П. В. Возрождение совета молодых специалистов КБ «Южное» и путь его становления в новом качестве // Вісник Дніпропетровського університету. Серія Історія і філософія науки і техніки, 2013 – Т. 21, № 1/2. – С. 16–25.
17. Андрусенко Р. В., Семененко П. В. История и деятельность Совета молодых специалистов с 1999 по 2010 гг. // Матер. VII наук. читань «Дніпровська орбіта – 2012»: зб. доповідей. – Д.: НЦАОМ, 2012. – С. 12–15.
18. Селифонов І. П. и др. Заметки молодых работников предприятия о Станиславе Николаевиче Конюхове // Матер. VII наук. читань «Дніпровська орбіта – 2012»: зб. доповідей. – Д.: НЦАОМ, 2012. – С. 80–84.
19. Семененко П. В. и др. Заметки молодых работников предприятия о Станиславе Николаевиче Конюхове // Матер. VII наук. читань «Дніпровська орбіта – 2012»: зб. доповідей. – Д.: НЦАОМ, 2012. – С. 84–88.
20. Поточний архів Президіума НАН України, ф. 251, оп. 655, спр. 20, 40 арк.
21. Станіслав Николаевич Конюхов: У сотрудников КБ «Южное» есть все основания гордиться выбором профессии и места работы [Електронний ресурс] // Аерокосмічний портал України: [веб-сайт]. – Режим доступу: <http://www.space.com.ua/gateway/news.nsf/8bae20dfa816a7bfc3256aea00545346/3e39412c6e78acf5c2256e61003e22ed?OpenDocument>
22. Станіслав Конюхов: «В результате взрыва 100-тонной ракеты я получил ожог легких» [Електронний ресурс] // Факты: [веб-сайт]. – Режим доступу: <http://fakty.ua/131435-stanislav-konyuhov-kommercheskij-kosmos-eto-bolshoj-torgovuj-centr-vselennoj>
23. Станіслав Конюхов. Втілене покликання [Електронний ресурс] // Департамент освіти і науки Дніпропетровської ОДА: [веб-сайт]. – Режим доступу: <http://department.osvita-dnpr.com/vishcha-i-profesijna-osvita/4789-stanislav-konyuhov-vtilene-poklikannya>
24. Передача «Вечерний разговор» Станіслав Конюхов – генеральний конструктор КБ «Південне» (1991 – 2011 рр.), Герой України [Електронний ресурс] // 11 телеканал: [веб-сайт]. – Режим доступу: <https://www.11tv.dp.ua/programms/2883/55.html>
25. Вадим Фельдман. Впереди космические горизонты [Електронний ресурс] // Аерокосмічний портал України: [веб-сайт]. – Режим доступу: <http://www.space.com.ua/gateway/news.nsf/NewsAnalitR/8F394C35711733DBC225811E0032DE51?open>

Войтюк О. С. Вклад академика НАН Украины С. М. Конюхова в создание ракетно-космической техники. *Статья посвящена реконструкции научной биографии академика НАН Украины С. Н. Конюхова. Описаны его научно-организационная деятельность как выдающегося ученого, конструктора и педагога, Генерального конструктора-Генерального директора Государственного конструкторского бюро «Южное» в 1991-2010 гг.*

Ключевые слова: история ракетно-космической техники в Украине, С. М. Конюхов, Генеральный конструктор, ракетно-космическая техника, НАН Украины, КБ «Южное».

Voitiuk O. S. The impact of academician nas of Ukraine S. Konyukhov in creation of rocket-space technology. *The article is devoted to the reconstruction of the scientific biography of the academician of the National Academy of Sciences of Ukraine S. Konyukhov. His scientific and organizational activities as a prominent scientist, designer and educator, General designer-General Director of the State Design Bureau "Pivdenne" in 1991-2010 are described.*

Key words: history of rocket and space technology in Ukraine, S. M. Konyukhov, General Designer, rocket and space technology, National Academy of Sciences of Ukraine, Design Bureau "Pivdenne".